

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Poznatky z činnosti Probační a mediační služby s (nejen) dětskými pachateli trestné činnosti

Mgr. Dušan Beyer

Probační a mediační služba, středisko Opava

<https://pms.gov.cz/>

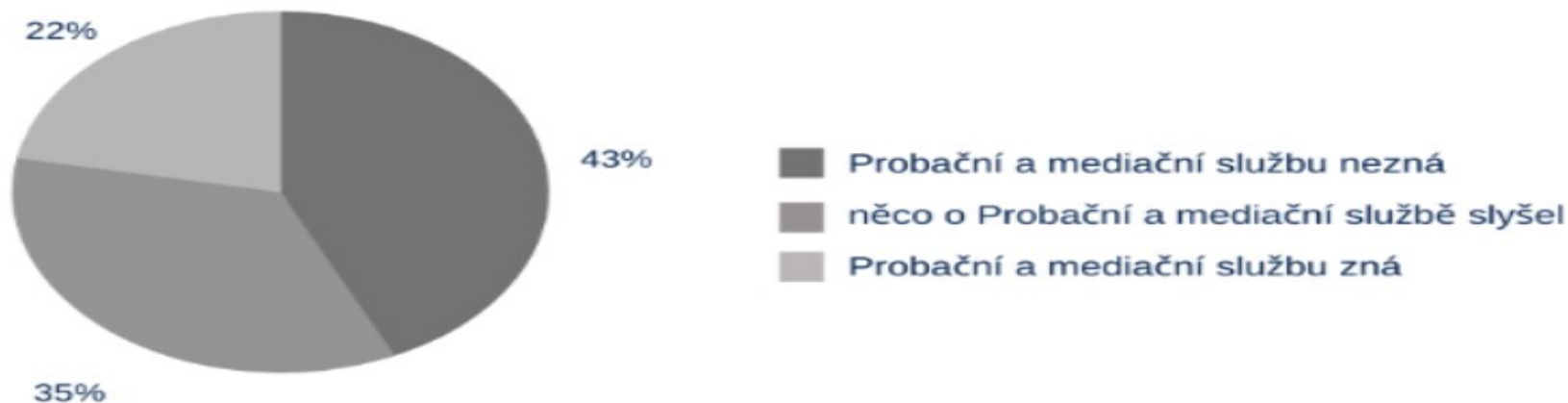
dusan.beyer@pms.gov.cz

Výzkum – povědomí o existenci Probační a mediační služby (IKSP 2019)

Výsledky výzkumu: Povědomí o existenci Probační a mediační služby

Z výsledků výzkumu vyplývá, že **jasnější představu** o činnosti Probační a mediační služby **má zhruba pětina české veřejnosti**. Třetina se s jejím názvem setkala, ale povědomí o náplni její práce má spíše mlhavé. Zbývající část respondentů pak zcela otevřeně přiznala, že tuto instituci nezná.

Základní informace o probační a mediační službě

- Vznik PMS: r. 2000 - samostatný zákon o Probační a mediační službě (č. 257/2000 Sb.), 1. ledna 2001 - zahájení činnosti
- organizační složka Ministerstva spravedlnosti ČR
- působí v 74 střediscích v celé ČR a 2 detašovaných pracovištích, tj. v každém soudním okrese
- ředitelství sídlí v Praze (Senovážné náměstí 1, Praha 1), ředitelé: Pavel Štern → Jitka Čádová → Andrea Matoušková → Gabriela Slováková
- méně než 600 zaměstnanců v celé ČR - probačních úředníků a probačních asistentů na střediscích cca 500, ředitelství + projektoví pracovníci
- cca $\frac{3}{4}$ pracovníků PMS jsou ženy

Pilíře činnosti PMS

Integrace pachatele

- začlenění pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného

- zapojení poškozeného do procesu vlastního odškodnění, obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

Ochrana společnosti

- ochrana společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním
- zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

PMS se zabývá trestnou činností, nikoli jiným protiprávním jednáním (např. přestupky).

PMS pracuje s pachateli i s oběťmi trestných činů.

PMS - stále poměrně nová instituce na poli trestní politiky, **součinnost dvou profesí, sociální práce a práva**, zejména trestního. Vyvážené propojení obou → multi-disciplinární profese v systému trestní justice.

Principy restorativní justice v činnosti PMS

Srovnání teoretických přístupů v trestní justici

RETRIBUTIVNÍ = ODPLATNÁ justice

Trestný čin - porušení práva, prohřeškem proti státu

Spravedlnost - naplněna prostřednictvím určení viny pachatele, uložen trest.

Hlavní zřetel je kladen na to, aby pachatelé byli podle zásluhy potrestáni.

Navazující teorie odstrašení (trest má odradit od další TC, generální prevence), exemplární tresty apod.

RESTORATIVNÍ = OBNOVUJÍCÍ justice

Trestný čin - prohřeškem proti osobě, narušením vzájemných vztahů.

Porušením zákona vzniká vina.

Porušením zákona se vytváří závazky a povinnosti (aby mohlo dojít k obnově narušených vztahů).

Hlavní zřetel je kladen na potřeby poškozeného a odpovědnost pachatele v procesu nápravy.

V praxi trestní justice jde o prolínání obou přístupů !

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

***„Trestný čin je narušením
lidské integrity
a mezilidských vztahů.
Trestný čin vytváří
povinnosti a závazky.
Hlavní závazkem je dát věci
do pořádku.“***

- Howard Zehr -

RESTORATIVNÍ ZÁSADA

V rámci novelizace § 2 trestního řádu (účinnost 1.1.2026) byl doplněn nový odstavec 16:

„Orgány činné v trestním řízení dbají v průběhu celého řízení na to, aby byly ve vhodných případech vytvářeny podmínky pro dobrovolnou a aktivní účast poškozeného a obviněného při řešení následků trestného činu a napravení vztahů zasažených trestným činem“

- přelomový krok v pojetí trestního procesu, účinnost od 1.1.2026
- posun od retributivního pojetí spravedlnosti směrem k přístupu, který klade důraz na nápravu způsobené újmy, obnovu narušených vztahů a aktivní zapojení všech zúčastněných.

ÚVAHA: kdo všechno může být dotčen trestným činem?

VIDEA S TEMATIKOU RESTORATIVNÍ JUSTICE

- dokument #zOčídoOčí: „Po smrti, přátelství“
produkce IRJ
- https://www.youtube.com/watch?v=0z_0P5rUm68
- <https://www.youtube.com/watch?v=1h4pxBHYWko&t=135s> (IRJ infovideo)

INSTITUT PRO RESTORATIVNÍ JUSTICI - systémová podpora zapojení restorativních principů, přístupů a programů do oblasti trestní justice

<https://restorativni-justice.cz/>

Mediační činnosti

MEDIACE

- nástroj řešení trestného činu a jeho následků mezi pachatelem a poškozeným
- bezplatná, založená na souhlasu obou stran, vede ji odborník na řešení konfliktů – mediátor, který jednání moderuje, zachovává vstřícný a vyvážený přístup k oběma stranám a napomáhá jim nalézt řešení, nejen v oblasti náhrady škody, ale i vysvětlení, proč k trestnému činu došlo. Není zodpovědný za výsledek mediace, ale garantuje její korektní proces.
- pro poškozeného/oběť → nabízí možnost pochopení situace, zvyšuje pravděpodobnost náhrady škody, satisfakce.
- pro obviněného/pachatele → umožňuje vyjádření omluvy, vysvětlení svého jednání a odčinění důsledků spáchaného trestného činu.
- Mediace je provázaná s trestním řízením a její výsledky jsou v něm také zohledněny.
- Nejčastěji mediace tzv. „trojkrokem“.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Probační činnosti

Z latinského **probare** – ověřovat, zkoušet

Dohledové činnosti (probační činnosti):

- podmíněné odsouzení s dohledem,
- podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem,
- náhrada vazby dohledem,
- realizace trestu obecně prospěšných prací,
- dohledy ve věcech mladistvých a nezletilých jako výchovná opatření (od r. 2004), zajištění realizace dalších výchovných opatření
- od roku 2010 kontrola trestu domácího vězení, realizace trestu zákazu vstupu (zejména na sportovní akce), dohled u ochranného léčení

PROBAČE = zejména kontrola alternativních trestů a alternativních opatření, spojení kontroly a individuální pomoci a podpory (motivace k vedení tzv. „rádného života“)

Spolupráce s PMS je v těchto případech pro pachatele povinná !!!

ALTERNATIVNÍ TREST = každý trest nespojený s přímým odnětím svobody

Příprava podkladů pro řízení o podmíněném propuštění (parole)

Jedná se o:

- spolupráci s odsouzeným ve věznici na jeho přípravě na řízení o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

Zahrnuje:

- osobní konzultace ve věznici, navázání kontaktu s rodinným prostředím odsouzeného, spolupráce s obětí
- posouzení plánu podmíněného propuštění z hlediska kontroly rizik a identifikace protektivních faktorů - podrobné prověření podmínek případného návratu odsouzeného na svobodu

Výsledek:

- stanovisko PMS k žádosti o podmíněné propuštění – může být doporučující i nedoporučující, předkládá se soudu, který o návrhu na podmíněné propuštění rozhoduje
- obsahuje doporučení k ošetření zjištěných rizik ve formě návrhu na uložení konkrétních přiměřených povinností či omezení

Jak probační pracovník s klienty vlastně pracuje?

Komunikace

Základní nástroj pracovníka = PROFESIONÁLNÍ ROZHOVOR

Fáze rozhovoru:

- Příprava
- Otevření
- Dojednávání
- Průběh
- Ukončení

Techniky:

- povzbuzování, přerámcování, parafrázování, objasňování, zrcadlení pocitu, shrnutí, ocenění a další

Možné překážky v komunikaci: vyhrožování, kázání, mentorování, vynášení soudů apod...

Další nástroje: návštěvy v místě bydliště, drogové a alkoholové testování, poradenství pro oběti, úřední pravomoc k získávání informací o klientech, přístup do informačních databází justice apod.

Hlavní zásady trestní politiky mládeže v činnosti PMS

- ✓ **zohlednění specifik vývoje dětí a mladistvých**
- ✓ **systémové pojetí – práce s celou rodinou a dalšími aktéry**
- ✓ **preferencí výchovného působení – převzetí odpovědnosti za spáchané provinění, urovnání konfliktu, náhrada škody**
- ✓ **vhodnost a přiměřenost uloženého opatření**
- ✓ **multidisciplinární přístup s ohledem na lokální praxi (týmy pro mládež...)**

Účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže:

- **užít opatření, které přispěje k tomu, aby se mladistvý zdržel dalšího protiprávního jednání, našel si odpovídající společenské uplatnění, přispěl k odčinění újmy způsobené protiprávním jednáním.**

Priority:

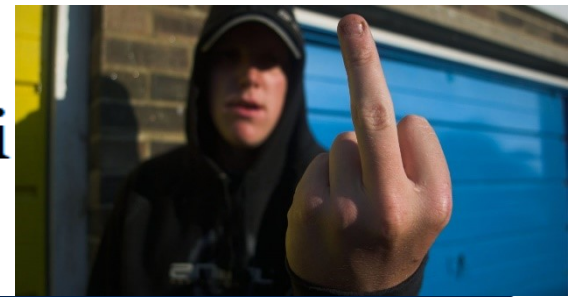
- **výchovné působení před represí, výchovná opatření před trestními** – tj. dohledy, SPČ (společensky prospěšná činnost), probační programy, výchovné povinnosti, omezení apod.
- **včasnost intervence** (vstup do případů v přípravném řízení, co nejdříve po zahájení trestního stíhání)
- **využití odklonů od trestního řízení** (PZTS dle § 307 tr. řádu, narovnání, odstoupení...)
- **zapojení poškozených/obětí, komunity** - § 3 odst. 7 ZSVM: „řízení musí směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo jiné přiměřené satisfakce“

Jaké největší problémy a rizika spatřujeme v současnosti u delikventní mládeže?

Byl příčetný. Mladík obviněný z ubodání dvou prodavaček v Hradci Králové může k soudu

Jak kriminalitu dětí prezentují média?

Brutální a bezcitní. Ojedinelá sonda do dětských zločinů: jsou nečekaně hrůzné

Premium

Václav Janouš
10. prosince 2024

Agresivita dětí roste. Přibývá znásilnění, vražd i vyhrožování
14. 7. 2025, 9:41

Parta školáků brutálně napadla v lese na Blanensku muže, útok si natočili

Petr Kozelka
+ sledovat 1035

1:44

Poslechněte si tento článek

11. 8. 2025, 13:28 • Blansko

Kriminalita mladistvých v Praze roste. Nerozeznají, co už je „přes čáru“

Jan Bohata
29. září 2024 10:42

Kriminalita mladých v Česku klesá. Nikdo ale neví proč

Autor: iDNES.cz
29. srpna 2015 4:58

Kriminalita dětí a mladistvých v Česku výrazně klesá. Zatímco před téměř dvaceti lety mladí lidé spáchali 22 tisíc trestných činů, loni to bylo jen přes tři tisíce. Ani odborníci si zatím nejsou jisti, čím to je.

Fetoval, kradl, vydíral: Grázlík (15) z Brna si počínal jako zkušený recidivista

Brutální bitka dětí v Havířově. Chlapec skončil se zlomenou nohou v nemocnici

Dětští fanoušci Islámského státu z Brněnska zkusili vraždit, oběť přežila jen díky náhodě

Některé typické znaky trestné činnosti mládeže

- příprava - nedokonalá, obvykle bez plánování, nedostatečná příprava vhodných nástrojů ke spáchání trestného činu, malá promyšlenost
- neúměrná tvrdost - devastace, ničení předmětů a znehodnocení zařízení
- převážně spontánní činy, afekt, neschopnost odložit uspokojení potřeb
- specifika způsobu spáchání – dány tělesnými znaky pachatele (vyšší rychlost pohybu, mrštnost, obratnost)
- výběr předmětu útoku - určován jiným hodnotovým systémem, než u dospělých
- věci získané z trestné činnosti - rozdělovány ve skupině, finance se zpravidla utrácejí společně, při dělení je patrná hierarchie a podíl na spáchané trestné činnosti
- skupinovitost
- směřováno převážně proti majetku
- násilné činy sice nadále méně časté, mohou ale být dosti brutální
- poměrně často souvisí s užitím alkohol, případně jiné návykové látky

Základní pojmy zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže

MLÁDEŽ: mladiství + děti mladší 15 let (nezletilí).

- mladistvá osoba (mladistvý) = ten, kdo v době spáchání trestného činu dovršil 15. rok věku, ale nepřekročil 18. rok věku
- dítě mladší 15-ti let (nemá trestní odpovědnost)
- trestný čin dle 218/2003 Sb. = provinění (popř. zvlášť závažné provinění), u dětí mladších 15-ti let = čin jinak trestný
- trest = trestní opatření, ale před ním výchovná opatření
- využívání odklonů od trestního řízení (§ 307 trestního řádu)

Soud pro mládež:

- a) k projednání provinění mladistvých
- b) k projednání činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími 15-ti let

Podmínky trestní odpovědnosti:

- věk (§ 25 TZ)
- přičetnost (§ 26 TZ)
- rozumová a mravní vyspělost (§ 5 ZSM)

Specifika trestního řízení ve věcech mladistvých

- omezení možnosti zveřejňování informací o řízení - § 52 a § 53 ZSM
- důraz na ohleduplné a citlivé zacházení s pachatelem i poškozeným
- důraz na pečlivé zjištění osobních, rodinných a sociálních poměrů mladistvého a jeho aktuální životní situace (zejména ze strany OSPOD a PMS)
- vyšetření duševního stavu mladistvého dvěma znalci (dětský psychiatr a dětský psycholog)
- neveřejnost hlavního líčení a veřejného zasedání - přímo ze zákona; možná výjimka na návrh mladistvého X veřejné vyhlášení rozsudku – vždy
- vyloučení možnosti konání hlavního líčení a veřejného zasedání v nepřítomnosti mladistvého obžalovaného

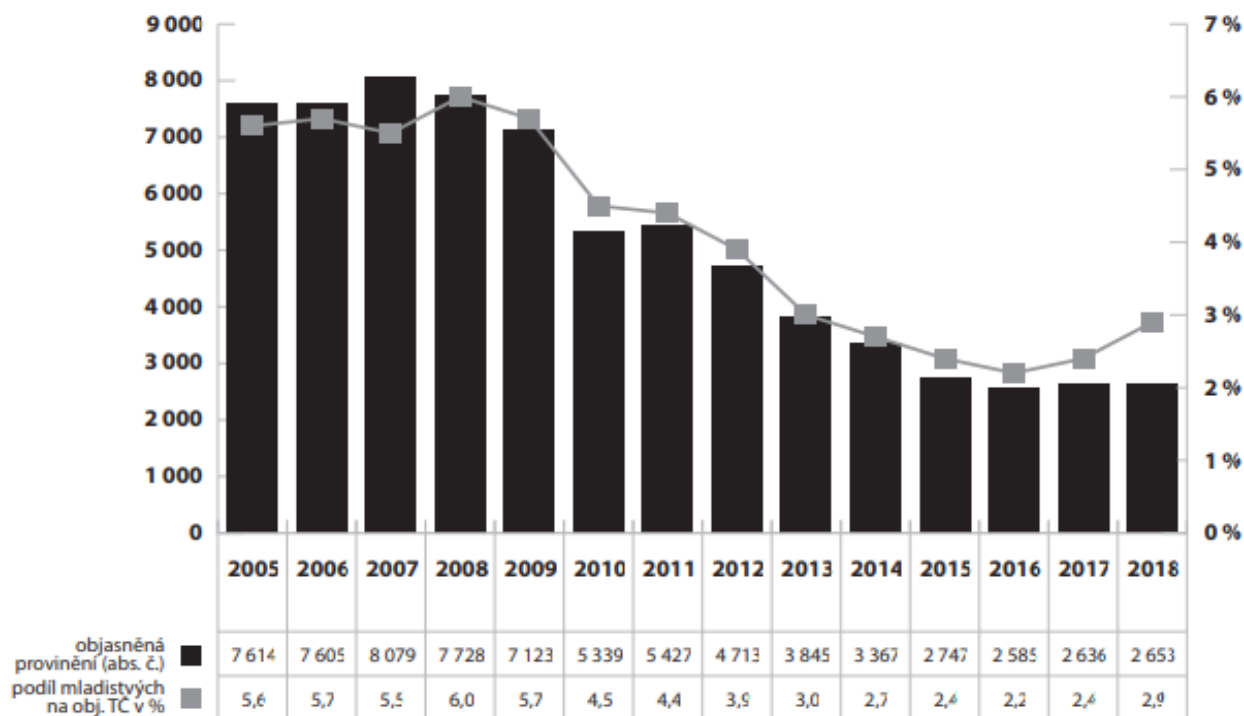
Specifika trestního řízení ve věcech mladistvých

- důraz na plnění poučovací povinnosti orgánů činných v trestním řízení vůči mladistvému obviněnému přiměřeně jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu, účast OSPOD
- širší zapojení PMS (info o zahájení trestního stíhání, právo účasti u HL a VZ, podpora mediačních činností, navrhování výchovných opatření)
- účast obhájce (vždy, trvá do dovršení 18-ti let věku)
- účast zákonného zástupce/opatrovníka – vyrozumíván o úkonech
- nemožnost vydání trestního příkazu (pouze ve věci mladistvého, který nedovršil 18 let věku – po nabytí zletilosti ano !!!) - § 63 ZSM
- nemožnost sjednání dohody o vině a trestu (pouze ve věci mladistvého, který nedovršil 18 let věku – po nabytí zletilosti ano !!!) - § 63 ZSM

Trend kriminality mladistvých 2005 - 2018

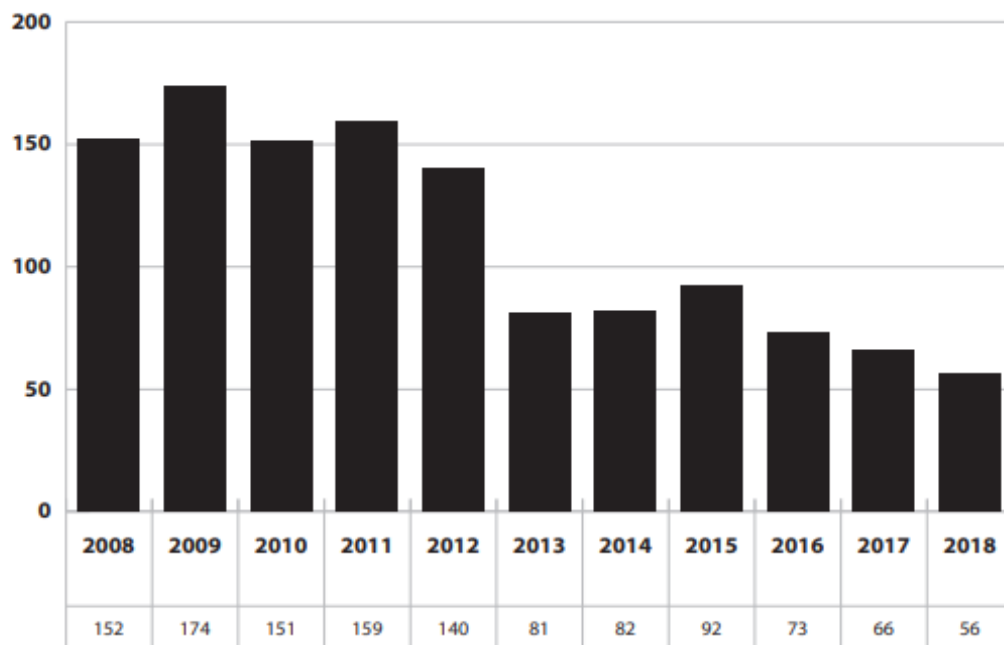
Graf 1: Objasněná provinění mladistvých v ČR v letech 2005–2018

Mladiství ve vězení 2005 - 2018

Graf 11: Absolutní počty mladistvých ve výkonu trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody v letech 2008–2018

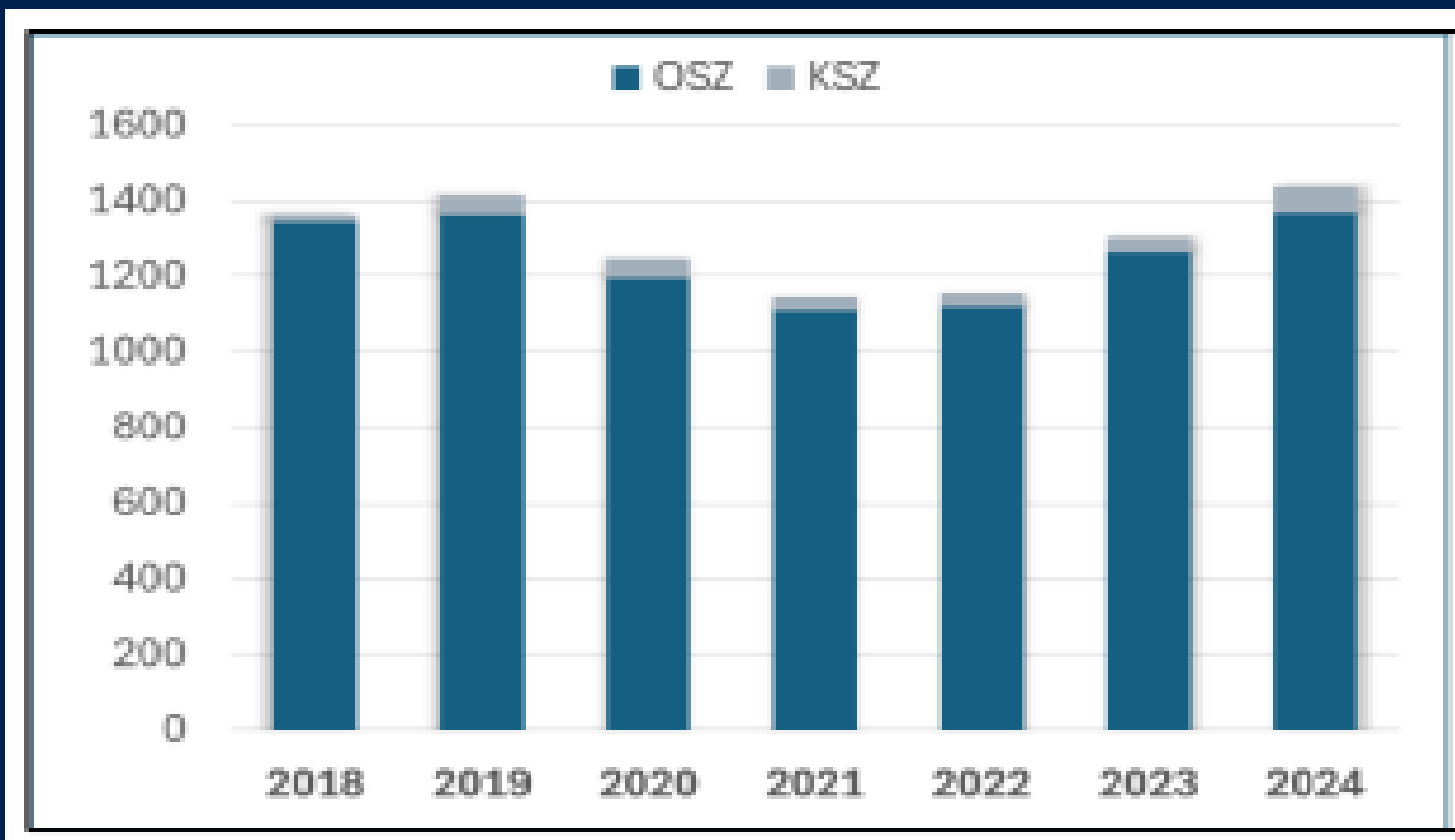
Poznámka: počty mladistvých udávány podle stavu k 31. 12. každého roku.

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby ČR za příslušné roky, Vězeňská služba ČR, Dostupné na: <http://vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>.

Počty pachatelů ve věku 15 až 17 let objasněná provinění (celá ČR, 2018–2024)

zdroj: ZPRÁVA O ČINNOSTI
STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ
ZA ROK 2024

Nejčastější provinění mladistvých 2024

- výtržnictví (§ 358 TrZ),
- krádeže (§ 205 TrZ)
- loupeže (§ 173 TrZ) !!!
- ublížení na zdraví (§ 146 TrZ)
- poškození cizí věci (§ 228 TrZ)

Zvyšující se agrese a stupňující se intenzita násilí ze strany mladistvých pachatelů, (výtržnictví, loupeže, ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování)

V roce 2024 bylo obžalováno z provinění vraždy (§ 140 TrZ) 10 mladistvých osob, což představuje významný meziroční nárůst oproti 4 mladistvým osobám v roce 2023.

Mravnostní delikty – pohlavní zneužití, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (nedostatek vhodného poučení a právního vědomí → výroba, držení, rozesílání pornografického materiálu vlastní produkce. Děti od 15 let věku sice mohou vést konsensuální pohlavní život, nemohou z těchto vzájemných sexuálních aktivit pořizovat a přechovávat obrazové záznamy – hranice až 18 let).

Znásilnění – od 1.1.2025 zpřísnění, opouští se koncept znásilnění jako silou vynuceného pohlavního styku a nahrazuje jej konceptem nesouhlasného pohlavního styku (sexuální aktivita, s níž jeden z účastníků nebude souhlasit a tento nesouhlas jakkoli srozumitelně projeví navenek – slovně, pláčem, fyzickým odporem aj.).

Věková hranice 12 let - sexuální praktiky s dětmi mladšími 12-ti let vždy trestné jako znásilnění (v případě penetrace) nebo jako sexuální útok (v případě méně závažných sexuálních praktik) a nikoli jako mírněji trestné pohlavní zneužití.

Počty objasněných činů jinak trestných pachatelů mladších 15-ti let (celá ČR, 2018–2024)

zdroj: ZPRÁVA O ČINNOSTI STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ Z ROK 2024

Nejčastější skutky dětí mladších 15-ti let 2024

- krádeže (§ 205 TrZ)
- poškození cizí věci (§ 228 TrZ)
- výtržnictví (§ 358 TrZ)
- loupež (§ 173 TrZ)
- pohlavní zneužití (§ 187 TrZ)

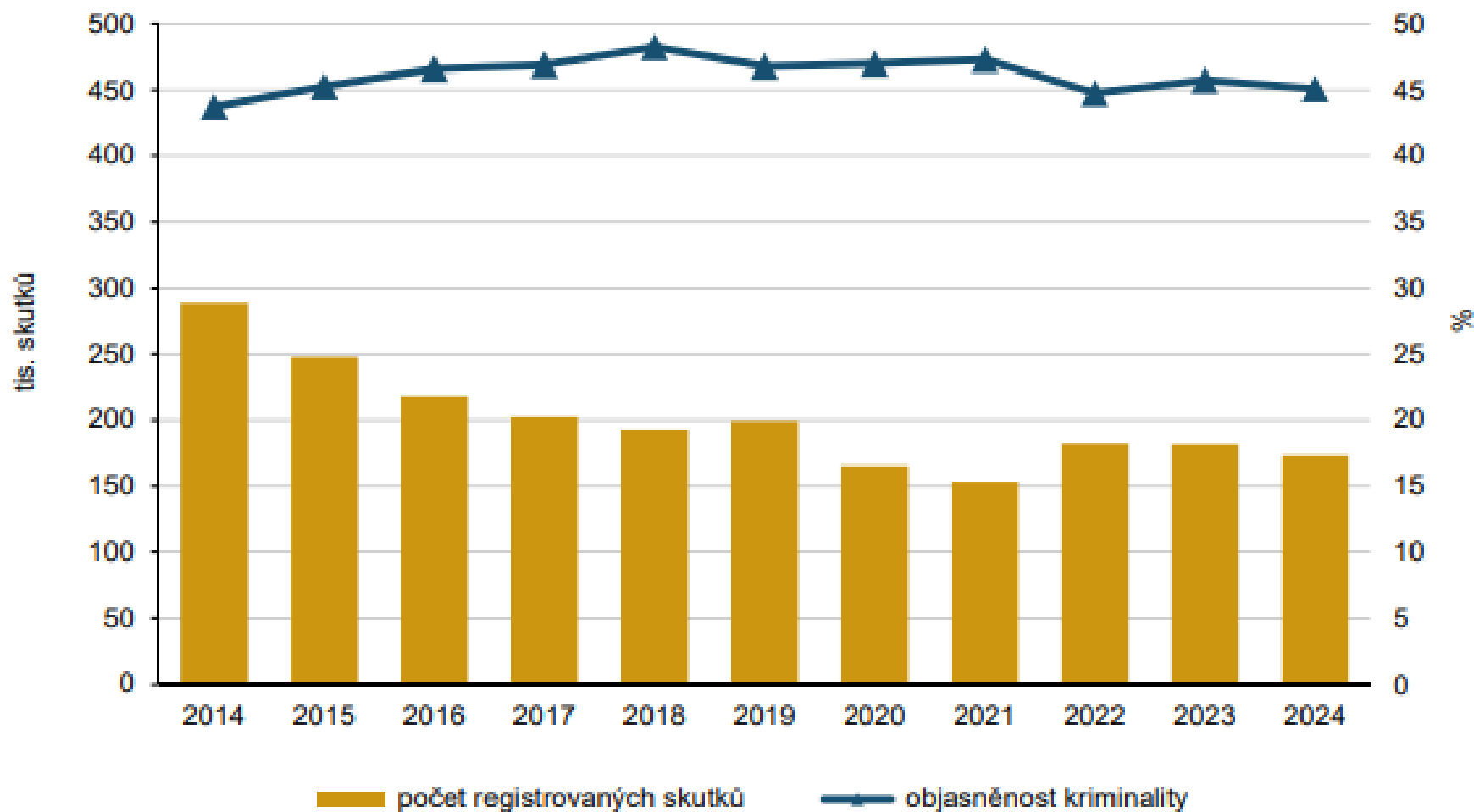

Růst činů spojených s násilím, skupinovost !!!

Čin jinak trestný vraždy (§ 140 TrZ), v roce 2024 řešeno celkem 6 pachatelů mladších 15 let (v roce 2023 se jednalo o 5 pachatelů).

Graf 1 Registrovaná celková kriminalita v ČR v letech 2014–2024

Jaké druhy trestních opatření mohou být uloženy mladistvým ?

Trestní opatření:

odnětí svobody nepodmíněné → **vězení!** (u mladistvých max. 10 let).
Pouze několik málo věznic v celé ČR, MS kraj - Ostrava-Heřmanice.

odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (tzv. „podmínka“) – nejčastěji ukládáno

odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem

obecně prospěšné práce (50 - 150 hodin)

domácí vězení včetně elektronického monitorovacího systému

trest zákazu vstupu (např. na fotbalová utkání)

propadnutí věci (např. nůž, spreje, počítač apod. – věci použité k trestné činnosti)

zákaz činnosti (např. zákaz řízení motorových vozidel)

zákaz pobytu

peněžitě opatření (povinnost zaplatit určitou částku)

vyhoštění

Ochranná opatření:

- ochranná výchova
- ochranné léčení
- zabezpečovací detence

Důraz na využívání odklonů od trestního řízení

Nejčastěji u mladistvých **podmíněné zastavení trestního stíhání** dle § 307 a 308 trestního řádu, zcela výjimečně narovnání (309 tr. řádu).

Předpoklady:

- horní hranice trestní sazby < 5 let odnětí svobody - přečiny
- doznání
- náhrada škody, pokud byla způsobena, nebo dohoda o náhradě
- musí být dostačující vzhledem k osobě pachatele a okolnostem případu

Zkušební doba: 6 měsíců až 2 roky, ve specifických případech až 5 let

Možnost stanovit přiměřené povinnosti a omezení.

Kazuistika – zneužití zaslaných/vylákaných intimních materiálů (sexting)

Mladistvý Petr vylákal po 15-ti leté Markétě, se kterou krátkou dobu chodil, intimní fotografie a videa, ty po jejich rozchodu sdílel v úzké skupině svých kamarádů, jeden z nich, Tomáš, je pak zveřejnil ve facebookové skupině kamarádů z téže školy.

Věc řešena jako výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií dle § 192 tr.z., poškození cizích práv § 181 tr. z. a vydírání dle § 181 tr.z., oba pachatelé Petr a Tomáš již trestně odpovědní

Petr - bagatelizace, tvrzení, že zasílání těchto fotek je u dívek běžné - až postupně přiznal, že nejprve získal méně pikantní fotky Markéty, na základě nich ale chtěl vyzývavější materiály, Markéta mu je ze strachu z prozrazení poslala, nakonec mu dala i finanční částku, aby je nikomu neposlal.

Zarážející přístup rodičů Petra – syna hájili, vinu sváděli na Markétu, která se podle nich nafocením intimních materiálů chovala jako „lehká dívka“ chtěli, ať je rovněž trestně stíhaná.

Tomáš – Markétu vůbec neznal, fotky sdílel poté, co jej kamarádi přemluvili, ať to udělá, když jim o fotkách řekl. Velmi celé věci litoval, neuvědomil si, co tím může způsobit.

Markéta – Petrovi věřila, byla do něj zamilovaná, zveřejnění materiálů ji velmi zasáhlo, cítí se využitá, zrazená. Tomáše nezná, ale zjistila, že aktuálně chodí do stejné školy.

Doma – rodiče Markéty velmi naštvaní, vyčetli ji naivitu, („jsi blbá“), vzali jí mobil, zrušili účty na sociálních sítích, které do té doby nijak nekontrolovali – sekundární viktimizace.

Kazuistika – zneužití zaslaných/vylákaných intimních materiálů (sexting)

Mladistvý Petr vylákal po 15-ti leté Markétě, se kterou krátkou dobu chodil, intimní fotografie a videa, ty po jejich rozchodu sdílel v úzké skupině svých kamarádů, jeden z nich, Tomáš, je pak zveřejnil ve facebookové skupině kamarádů z téže školy.

Markéta se setkala s Tomášem v rámci mediace (oba v doprovodu svých matek) – přijala omluvu, přiblížila mu újmu a následky celé věci, on jí odpověděl na její otázky, donesl jí kytici a další pozornosti. Dnes jsou kamarádi. O omluvu Petra Markéta nestála, nechtěla se s ním setkat.

Markéta také sepsala „Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život“ dle § 22 ZOTČ

- „Já si to neuvědomuji, ale mí přátelé mi říkají že jsem se změnila. Už by mě ani nenapadlo udělat nějakou spontánní věc. Nemám chuť se ukazovat na akcích, uzavřela jsem se do sebe. Nechci se dívat na lidi, kteří mě z dálky pozorují, ukazují si na mě a za zády si šeptají: "hele, to je ta...". Sžírám mě ta ustavičná paranoia, že se mi někdo směje. Začínám to vidět i na místech, mezi lidmi, kteří mě ani nemůžou znát a já dokážu jen myslet na to, jestli se teď taky nesmějí a nebaví se o mně.
.....
- Celé se to stalo v tu nejhorší možnou dobu, kdy se zařazuji mezi lidi, se kterými se budu ještě téměř čtyři roky vídat,
.....
- kdykoliv to celé může někdo použít proti mě a já už nemám sílu se bránit. Vzalo mi to radost a důvěru v lidi.
.....
- Věřím, že jsem k této věci řekla u výslechů vše, co jsem věděla, i když bylo fakt těžké o tom mluvit před cizími lidmi. Už bych byla ráda, kdyby to skončilo. Doufám, že už se k tomu nebudu muset vracet a znovu si to přehrávat. Klidně ať se toto mé prohlášení přečte u soudu, ale když budu muset mluvit sama, tak to udělám“.

Soud, dle návrhu probačního úředníka, využil možnosti podmíněného zastavení trestního stíhání u Tomáše, Petr byl soudem uznán vinným:

Tomáš – podmíněné zastavení trestního stíhání, zkušební doba 8 měsíců, bez dalších povinností

Petr – zkušební doba 18 měsíců, povinnost docházet do výchovného programu ve středisku výchovné péče, povinnost odpracovat 30 hodin společensky prospěšné činnosti v obci

Výchovná opatření ukládaná mladistvým

Výchovná opatření

- měly by být využity, pokud není nezbytné ukládat trestní opatření
- princip restorativnosti
- musí být individuální, „ušitá na míru“ konkrétnímu mladistvému a problému, který souvisel s jeho proviněním. Mají přispět k jeho nápravě „na svobodě“, usměrňovat jeho život, kontrolovat jeho výchovu.

dohled probačního úředníka:

- kontrola chování v rodině, ve škole
- povinnost spolupracovat dle dohledového plánu, informovat o svých, záležitostech, dodržovat povinnosti a omezení, umožnit vstup do obydlí

výchovné povinnosti

(hradit škodu, odpracovat **společensky prospěšnou činnost**, chodit do školy bez neomluvených absencí, navštěvovat psychologa, podrobovat se testování na alkohol, OPL)

výchovná omezení

(neužívat drogy, alkohol, neúčastnit se určitých akcí)

probační program (výchovný program, obvykle psychologicky nebo terapeuticky zaměřený, např. na zvládnutí agrese, na pochopení důsledků trestného činu)

SPOLEČENSKY PROSPĚŠNÁ ČINNOST

(dle § 18 písm. c) zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže)

Společensky prospěšná činnost je opatřením, které může přispět k nápravě mladistvého. Je tedy určena pro mladistvé pachatele, popř. děti mladší 15- ti let, kteří chtějí aktivně řešit následky svého provinění a odčinit je užitečnou prací.

- se vykonává bezplatně
- ve volném čase mladistvého/dítěte mladšího 15-ti let
- v přípravném řízení se souhlasem mladistvého, který jej může předepsaným způsobem odvolat
- **v rozsahu od 5 do 60 hodin, nejvýše čtyři hodiny denně, osmnáct hodin**

Společensky prospěšnou činnost lze odpracovat například ve prospěch státních, krajských, městských, popř. obecních organizací (např. škol, obecních úřadů), ale i ve prospěch organizací nestátních, neziskových, církevních.

O uložení společensky prospěšné činnosti rozhoduje nejčastěji na návrh probačního úředníka soud pro mládež a ve fázi před rozhodnutím soudu státní zástupce.

Další informace o tomto výchovném opatření lze získat na středisku Probační a mediační služby v Opavě, ul. Olomoucká 9/8, Opava, tel. 734 362 939, popř. e-mailem: dbeyer@pms.justice.cz
<https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/mladistvi-a-deti/>

Probační (resocializační) programy pro mladistvé

PUNKT rodina

- snaží pomoci změnit náhled na vlastní chování, na spáchané provinění a jeho dopady. Cílem programu je pomoci bezpečnému fungování klienta v běžné společnosti tak, aby bylo tlumeno riziko recidivy kriminální činnosti.
- zamyslet se nad následky vlastního jednání, příležitost rozpoznat rizikové situace, které vedly ke spáchání provinění, a naučit se zvládat vlastní chování bezpečným způsobem. Důležitým cílem programu je posílení rodiny a rodinných vazeb, kdy je rodina vnímána jako významný zdroj podpory pro účastníky programu.

Program je určen pro nezletilé a mladistvé klienty Probační a mediační služby ve věku 14-18 let a jejich rodiny. Program je zároveň určen těm klientům, kteří chtějí hledat cesty k tomu, jak znovu nepáchat trestnou činnost, vyhnout se dalším problémům a znát rizikové situace, které vedly ke spáchání trestné činnosti.

Celkem účastník absolvuje 39,5 hodin v rámci skupinových, individuálních a rodinných lekcí.

Součinnost se školou

Nezbytná součást realizace dohledu probačního úředníka, zejména v případech, kdy pachatel ještě nemá dokončenou povinnou školní docházku. Plnění povinné školní docházky je součástí vedení řádného života.

- zpráva školy – jedna z klíčových součástí posouzení osoby nezletilého pachatele v trestním řízení, zejména ve fázi před rozhodnutím

Probační pracovník

- jedná s příslušnými pracovníky školy (nejčastěji třídním učitelem, výchovným poradcem, případně i s ředitelem či jiným odpovědným pracovníkem)
- seznámí je s rozsahem zákazu zveřejňování informací v trestních věcech vedených proti mladistvým
- udržuje se zástupcem školy pravidelný telefonický, písemný (žádost o sdělení informací), popř. osobní kontakt.

Intenzitu a forma spolupráce - dle okolností případu a s přihlédnutím k rizikům na straně pachatele. Dohoda pracovníka PMS o neprodleném informování pracovníka PMS v případě problémů s docházkou či s chováním pachatele.

Na jakém legislativním základě součinnost se školou požadujeme?

Ustanovení o součinnosti Probační a mediační služby se státními orgány a dalšími institucemi dle § 5 odst. 3 a § 7 odst. 4 zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě:

§ 5

- (3) V souvislosti s výkonem probace a mediace jsou zaměstnanci Probační a mediační služby oprávněni obracet se na státní orgány a právnické i fyzické osoby s dožádáním o sdělení potřebných údajů a tyto jsou povinny, pokud tomu nebrání zvláštní zákon nebo oprávnění v něm uvedené, požadované údaje bez zbytečného odkladu sdělit.

§ 7

- (4) Úředník Probační a mediační služby má právo v mezích její působnosti nahlížet do trestních spisů vedených u soudu, státního zastupitelství a Policie České republiky, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si kopie spisů a jejich částí.

Ustanovení § 40 odst. 1 zákona š. 218/2003 Sb.: „orgány činné podle tohoto zákona a úředníci Probační a mediační služby spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a s osobami realizujícími probační programy, aby posílili výchovné působení řízení ve věcech mladistvých, vytvořili podmínky pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí, včas reagovali na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených osob i všech dalších subjektů dotčených trestnou činností a také tímto způsobem trestné činnosti zamezovali a jí předcházeli. Do řešení jednotlivých provinění podle tohoto zákona zapojují též zájmová sdružení občanů a jiné subjekty působící ve společenském prostředí mladistvého, v němž došlo k provinění, a blízké sociální okolí obviněného a poškozeného.

Součinnost se školou

Co zajímá probačního úředníka?

- chování pachatele v kolektivu i vůči pedagogům;
- vztahy se spolužáky, postavení ve třídě;
- prospěch a příprava na vyučování;
- výchovné problémy, změny chování;
- spolupráce zákonných zástupců se školou;
- zapojení do dobrovolných a mimoškolních aktivit organizovaných školou.

Řízení s dítětem mladším 15-ti let

Mýty - neděje se nic kvůli nedostatku věku, pachatel nehozí žádný trest (jen „sociálka“), potrestání budou za dítě rodiče („otec za mě půjde do vězení“) apod.

Jak to je?

Do 06/2024: policie věc vyšetří, spis předá státnímu zastupitelství, s tím že pro nedostatek věku není obvyklé trestní stíhání možné → státní zástupce následně podá k soudu návrh na uložení některého z opatření, řízení se vede podle občanského soudního řádu

- výchovná povinnost (např. odstranit škodu, chodit do školy...),
- výchovné omezení (neužívat drogy, nestýkat se s určitými osobami),
- napomenutí s výstrahou,
- zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,
- dohled probačního úředníka,
- ochranná výchova,
- ochranné léčení.

Věc se vždy projedná před soudem pro mládež – buď je uloženo některé z opatření, nebo se od uložení upouští v případě, že stačí samotné projednání před soudem.

Řízení s dítětem mladším 15-ti let

Od 1.7.2024 významné změny !!!

Fáze řízení:

- a) **objasňovací fáze** řízení - odhalení a zjištění skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán čin jinak trestný a že se jej dopustilo dítě mladší patnácti let (policejní vyšetřování)
- b) **návrhová fáze** řízení - ověření, zda je nezbytné, aby státní zastupitelství podalo soudu pro mládež návrh na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let,
- c) **soudní fáze** řízení - řízení před soudem pro mládež.

Nově opatrovník (advokát) nurný již v objasňovací fázi řízení !!!

Státní zastupitelství již nemusí podat návrh na uložení opatření k soudu když:

- vzhledem k povaze a závažnosti činu jinak trestného, postojí dítěte mladšího patnácti let k jeho spáchání a jeho chování po spáchání takového činu, osobě dítěte, jeho výchovnému prostředí a dosavadnímu způsobu života a případně též vzhledem k době, která uplynula od spáchání činu jinak trestného, je zřejmé, že uložení opatření dítěti není zapotřebí a že již bylo dosaženo účelu tohoto zákona,
- zákonný zástupce (opatrovník nebo pěstoun) škola, jejímž je žákem, nebo výchovné zařízení, v němž žije, vůči dítěti již použili dostatečné výchovné prostředky nebo výchovná opatření anebo soud nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí rozhodl o uložení výchovného opatření podle zvláštních právních předpisů a tento postup lze považovat za postačující k dosažení účelu tohoto zákona,

Multidisciplinární přístup při práci s mládeží

Tým pro mládež

„Města, správní oblasti a celé komunity, které mají při potlačování kriminality mladistvých největší úspěchy, se na danou problematiku soustředí komplexně a využívají služeb předních odborníků z celé řady oborů“. Richard A. Mendel: „Méně slov a více pomoci“(2002)

Aktuální složení Týmu pro mládež v Opavě:

Stálí členové:

- Koordinátorka Týmu pro mládež
- Probační úředník – specializace na mládež
- Soudce pro mládež
- Státní zástupkyně – specializace na mládež
- Vyšetřovatel SKPV PCR – specializace na mládež
- vedoucí soc. odboru magistrátu
- Kurátoři OSPOD
- Etopedka/psycholožka SVP
- Pracovníci pedagogicko psychologické poradny
- Preventista městské policie

Hostující :

- Člen zastupitelstva města
- Zástupci NNO
- Pracovník odboru školství magistrátu

Činnost PMS v oblasti pomoci obětem

PMS se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, do obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

Včasnost intervence – již v přípravném řízení a řízení před soudem, ale i ve vykonávacím řízení (v rámci dohledů, OPP, přípravy podkladů pro podmíněně propuštění - tzv. parole), nějaká forma práce s oběti je přítomna ve většině agend PMS

Na některých střediscích PMS zvláštní pozice PORADCE PRO OBĚTI – v plánu zajistit na každém středisku PMS.

Základní legislativní rámec činnosti PMS :

- zákon o PMS (§ 4 odst. 2 b) a odst. 3) – vytváření podmínek pro odklony od trestního řízení, pomoc při odstraňování následků TČ
- zákon o obětech TČ - základní zásady (§ 3 ZOTČ), poskytování právních informací (§ 6 ZOTČ), nikoli právní pomoci (pouze advokáti zapsaní do registru MSpr)
- zákona o soudnictví ve věcech mládeže → základní zásady dle § 3 odst. 7 „řízení podle tohoto zákona musí směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem nebo se mu dostalo jiného přiměřeného zadostiučinění“
- trestní řád

Zvlášť zranitelné oběti – osoby mladší 18-ti let

§ 2 odst. 4 písm. a) ZOTČ

- specifický typ obětí, v praxi PMS často v souvislosti s řízením s pachateli, kterým také nebylo 18 let (mladiství, děti mladší 15-ti let)
- nutné aby se s nimi pracovalo zvláště citlivě, s ohledem na charakter případu, vždy osobou k tomuto vyškolenou,
- s ohledem na věk mívají méně kompetencí pro plnohodnotné působení v rámci trestního řízení (formální složitost trestního řízení), nejsou automaticky zastupovány právníkem - zmocněncem (narozdíl od nezletilých pachatelů)
- častá přítomnost negativních emocí (obavy z řízení před soudem a setkání s pachatelem, strach, nejistota, úzkost),
- účast zákonných zástupců
- větší úroveň práva a ochrany
- **!!! za oběť je třeba považovat každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného TČ, nevyjde-li najevo opak nebo nejde-li o zjevné zneužití zákona !!!**

První kontakt s obětí v rámci trestního řízení – problematika „poučení“

Riziko formálnosti a nesrozumitelnosti při kontaktu se zvláště zranitelnou obětí již při tzv. poučení. První kontakt s obětí často může rozhodnout o tom, zda bude nějaká forma pomoci dále pokračovat.

V trestním řízení může být dítě (pokud není samo pachatelem) v postavení:

- poškozeného
- svědka
- zvláště zranitelné oběti

Všechna tato postavení vyžadují samostatné poučení dle trestního řádu a zákona o obětech, včetně sdělení informací podle zákona o obětech (§ 46 trestního řádu) – písemná podoba (formulář), v praxi velmi složité, nezřídka prováděno formálně.

Navrhuje se přenechat informační povinnost dle ZOTČ na orgánu sociálně-právní ochrany dětí (popř. jiné osobě mající zkušenost s výchovou mládeže), která má být přítomna výslechu osoby/svědka mladšího osmnácti let – dle § 102 trestního řádu.

Práce se zvláště zranitelnými oběťmi z pohledu praxe PMS

Nabídka PMS obětem:

- odborná pomoc → právní informace dle § 6 ZOTČ,
- poskytnutí psychosociální podpory, možnost ventilace a sdílení emocí
- **restorativní techniky** – mediace, popř. rodinné skupinové konference
- informace, jak se domoci náhrady škody v trestním (adhezním) řízení (kdy a jak se připojit s nárokem na náhradu škody)
- informace o peněžité pomoci – možnost poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální pomoci (MSpr)

„Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na život“ (§ 22 ZOTČ), pomoc při vypracování, předání soudu, lze učinit v kterémkoli stadiu trestního řízení (písemně, ústně)

- může oběti pomoci vypořádat se psychicky s trestným činem
- v trestním řízení je posuzováno jako důkaz

Obvyklé oblasti zájmu dětských obětí:

INFORMACE:

- co se bude dít s pachatelem?
- budu muset jít k soudu a mluvit o tom co se stalo? jak to u soudu probíhá?
- kdo mi pomůže? (jaká organizace, kdy, jak...)
- jaká mám práva? (práva oběti dle ZOTČ, práva poškozeného dle TŘ),

Je důležité vysvětlit dítěti průběh trestního řízení, pravomoci jednotlivých OČTŘ, „kdo je kdo“ a co dělá, připravit jej na soudní projednání věci, popř. nabídnout možnost „odklonu“

Programy realizované probační a mediační službou

Programová centra

5 programových center probační a mediační služby s krajskou působností

- v Českých Budějovicích pro jihočeský kraj
- v Chebu a Sokolově pro západočeský kraj
- ve Frýdku-Místku a Olomouci pro severomoravský kraj
- v Mostě pro severočeský kraj
- v Praze

zapojeno 32 středisek

Smysl programových center PMS

Jednotný standard programů – tzn. stejný standart, kvalita a typ poskytovaných resocializačních programů po celé ČR

- doplnění práce probačního úředníka
- poskytnutí specifických podmínek pro úspěšnou resocializaci
- podpoření zatížených středisek s prací s klienty
- pokrytí různých oblastí chování a typologii klientů PMS
- individualizovaný přístup

Skupinová forma programů jako primární, individuální programy jen u klientů s kontraindikacemi, nebo v případech, kdy v nejbližší době není možnost zahájit skupinový program (tzn. upřednostníme započít práci s klientem co nejdříve)

Heterogenní skupiny – věkem, trestnou činností, pohlavím

PUNKT rodina (mladiství)

- Zaměření a cíle programu
 - strukturovaný, využívá postupy vycházející z kognitivně behaviorální teorie.
 - účastníci se seznamují s jednotlivými tématy a jejich prostřednictvím se snaží o získání znalostí, rozvíjení žádoucích schopností a dovedností.
 - program nabízí účastníkům příležitost zamyslet se nad následky svého jednání a rozpoznat rizikové situace, které je vedly ke spáchání provinění a naučit se zvládat své chování nerizikovým způsobem.
 - posílení silné stránky klientů → snížení rizika recidivy u mladistvých pachatelů.
 - posílení rodiny a rodinných vazeb účastníka, kdy je rodina vnímána jako významný zdroj podpory mladistvých pachatelů.
- Kombinace skupinového a individuálního programu, 4 - 8 účastníků v jednom běhu programu.
- Program je určen:
 - pro mladistvé pachatele (15-18 let) násilných nebo majetkových trestných činů s opakovanou protiprávní činností (popř. prvopachatelé závažné trestné činnosti)
 - pro nezletilé pachatele, kteří v době konání programu dovršili 14. rok věku
 - rodiny účastníků programu
- Kontraindikace: sexuálně motivovaná TČ, neochota rodiny ke spolupráci, neschopnost zvládat sociální interakce, nedostatek motivace

PUNKT rodina (mladiství)

- Délka programu a struktura programu
- dvanáct lekcí, pět individuálních (jednohodinových), sedm lekcí dvouhodinových skupinových. Časová dotace na jednoho klienta je tedy 19 hodin.
- Skupinová setkání pokrývají témata:
 - provinění a jeho důsledky,
 - sebeovládání,
 - jak řešit problémy,
 - jak úspěšně jednat s lidmi,
 - provinění očima oběti,
 - jak zvládat rizika

Vnímám i Tebe (Victim Impact Training)

posílení náhledu pachatelů na své kriminální chování a na rizikové faktory, které s ním souvisejí

Cílová skupina

Dospělí pachatelé trestné činnosti napříč agendami Probační a mediační služby.

Pachatelé násilné trestné činnosti, v jejichž případě figuruje v pozici poškozené strany fyzická osoba.

4-8 účastníků

Skupinové lekce (10) mají týdenní frekvenci

Lekce trvá 2 hodiny (celkem 20 hodin skupinových sezení)

Program je rozdělen do 10 lekcí utvářející dva hlavní bloky:

1. blok: lekce 1-5 se zaměřují na uvědomění si, pochopení a zvládání emocí, rozvoj emoční inteligence a empatie, porozumění sobě samému i lidem okolo sebe a vcítění se do oběti trestné činnosti.

2. blok: lekce 6-10 obsahují témata změny postojů, posilování empatie, zvyšování zájmu o bezkonfliktní soužití s druhými a posilování smyslu o společenskou zodpovědnost.

Byl nejprve v rámci pilotu realizován i v některých věznicích.

Zlom – zvládání vzteku podle brosetského modelu (dospělí)

Zaměření programu:

- **zaměřen na zvládání vzteku**, založen na postupech kognitivně behaviorální teorie
- vhodný jak pro pachatele domácího násilí, tak také pachatele, jejichž chování se obecně vyznačuje vysokou mírou agresivity směřující k násilí a nezvládání vlastních emocí.

Cíl programu:

- naučit vnímat skutečnost, že násilí slouží k partikulárnímu účelu a lze se mu vyhnout
- vedení k identifikaci automatického myšlení v rizikových situacích a k naučení se tyto automatismy korigovat na základě objektivních vnějších důkazů.
- osvojení si technik a strategií k nacházení alternativního způsobu chování tam, kde by jinak účastníci volili cestu násilí.

Skupinový, lze realizovat i ve verzi individuální práce s klientem.

Počet účastníků v jedné skupině: 4-8 účastníků

Program je určen pro:

- dospělé pachatele trestné činnosti vztahující se k agresivnímu a násilnému chování, zvláště v oblasti partnerského vztahu a domácího násilí

Program pro řidiče

práce s osobami, které se dopustily trestné činnosti v dopravě, včetně činů způsobených pod vlivem drog či alkoholu

Cílová skupina

Dospělí pachatelé trestné činnosti napříč agendami Probační a mediační služby.

Program není vhodný pro pachatele nedbalostních trestných činů v dopravě, kteří se doposud nedopustili takového jednání, a to ani na úrovni přestupků.

4-12 účastníků

Skupinové lekce (10) mají týdenní frekvenci

Lekce trvá 2 hodiny (celkem 20 hodin skupinových sezení)

Program je rozdělen do 10 lekcí:

pevně stanovené úvodní a závěrečné lekce (první tři a poslední dvě lekce), ostatní lekce jsou řešeny modulově dle účastníků (moduly – alkohol, drogy, rychlost, agresivita, rizikové chování, únava, pravidla a jejich dodržování, životní styl)

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Děkuji za pozornost.

Kontakt:

Mgr. Dušan Beyer

dusan.beyer@pms.gov.cz

tel. 734 362 939

www.pmscr.cz

